

kulkee siihen, että yritykset pyrkivät suuremmiksi ja vahvemmiksi kohdattakseen kansainvälisen kilpailun. Pitäisikö Alko pirstoa vain siksi, että joi-takin ärsyttää se, että Alko on muka liian iso? Me olemme niin monen mi-nisteriön niin tehokkaassa valvonnas-a, että omistajalla pitäisi olla nykyi-selläänkin meihin riittävä ote.

Alko taipuu, mutta ei taitu

Mitä paineita Euroopan integraatio on tuomassa?

— Jos integraatio etenee sillä taval-lu kuin tällä hetkellä näyttää, sillä on kieltämättä paljon syvemmät vaikutukset kuin tähänastisessa keskuste-lussa olemme itse esittäneet. Edelleen-kään en usko siihen, että integraatio-kehityksen tuloksena pohjoismaiset järjestelmät ytimeltään muuttuisivat — tässä suhteessa kotimaiset paineet voivat olla kovempia, enkä siihen, eti-tkö alkoholin vero- ja hintataso voisi

olla täällä korkeampi kuin EY-mais-sa. Mutta järjestelmän sisällä muu-toksia kyllä tulee, aina hintarakentees-ta Alkon organisaatioon. Ensinnäkin kotimaiset ja ulkomaiset tuotteet tu-levat hinnoittelussa täsmälleen samal-le lähtöviivalle. Toiseksi meillä ei tule säilymään tuontimonopolia. Lajivali-koima tulee huomattavasti laajene-maan. Kolmanneksi osan tulevasta muutoksista olemme jo toteuttaneet tai toteuttamassa, kuten rajojen avaa-misen ulkomaisille oluille ja oluiden lisenssivalmistukselle sekä veroraken-teen muutoksen. Toisaalta voi sanoa, että jatkossakin Suomi on sen verran pieni markkina-alue, etteivät ulkoiset paineet kovin suureksi muodostu. Ei ole esim. pelkoa, että eteläisen ja kes-kisen Euroopan maat yrittäisivät työntää viinijärvensä meidän päällem-me. Mutta on tuleva EY-ratkaisu mil-lainen tahansa, meidän on selkeytet-tävä toimintatapaamme ja organisaat-iotamme niin, ettei synny epäilyksiä

siitä, että kohtelisimme ulkomaisia tuotteita eri tavalla kuin kotimaisia.

Täytit viime juhannuksena 50 vuot-ta ja samalla olet ollut 15 vuotta Al-kon palveluksessa. Miltä tuleva kehi-tys vaikuttaa kertyneen kokemuksen valossa?

— Jos taaksepäin ajattelee, niin jo tähän 15 vuoteen mahtuu hyvin eri-laisia alkoholipolitiikan kausia. Sen olen kuitenkin huomannut, että alko-holipoliittisilla keinoilla on vain mar-ginaalinen merkitys siihen verrattuna, miten yleinen taloudellinen ja sosiaa-linen kehitys sekä ilmapiirin muutok-set vaikuttavat alkoholin kulutukseen ja haittojen kehitykseen, vaikka toi-sin laajalti uskotaan. Pienet askeleet ja matala profiili näyttävät alkoholi-historiamme valossa sopivilta. Kun 70-luvulla tiukennettiin, niin tiuken-nettiin varovasti ja pienin askelin, ja kun nyt 90-luvulla väljennetään, väl-jennetään varovasti ja pienin askelin.

Matti Virtanen — Jorma Hentilä

Norjan uusi alkoholilaki ja EY

Me pohjoismaiden asukkaat olem-me syystä tyytyväisiä kolkaamme. Moni asia ulkopuoliseen maailmaan verrattuna on täällä hyvin. Ylpeitä voimme esimerkiksi olla alkoholilaeis-tamme. Nekin lienevät ainutlaatuisia tässä maailmassa. Suomessa, Ruotsis-sa, Norjassa ja Islannissa on lähes sa-manlaiset kauniit alkoholilait. Tans-kassa ei sellaisesta kuin alkoholilaki voida puhua, mutta se maa onkin vä-hän kummajainen tässä yhteisössä.

Mitenkä asiaan sitten vaikuttaa tä-mä EY. Kaikki siitä aiheesta nyt puhu-vat. Heikki Koski oli syntymäpäivä-haastattelussaan (Demari 22.6.1990) sitä mieltä, että ihmisten mielissä suu-rin integraatiohyöty on viinon hin-nan halpeneminen. Mielenkiintoista onkin kaiken keskellä tarkastella vä-hän Norjaa. Siellä tuli 1.1.1990 voi-maan tuliterä alkoholilaki. Kun tiede-tään Norjan ilmeinen halu liittyä EY:n

täysjäseneksi, niin tuoreessa 90-luvun alkoholilaisissa täytyy olla asiaa tark-kaan mietitty. Norge kan vise veien?

MONOPOLI EDELLEEN VAHVA

Norjan Alkon nimi on A/S Vinmo-nopolet, siis Viinimonopoli. Nimi joh-tuu siitä, että 1920-luvulla, kun mono-poli perustettiin, Norjassa vallitsi osit-tainen kieltolaki: viinon ja väkevien viinien myynti oli kielletty. Vinmono-poletilla oli siten yksinoikeus mieto- jen viinien myyntiin. Vähitellen tuotevali-koima laajeni: vuonna 1923 vapautetiin väkevät viinit ja vuonna 1927 kan-sanäänestyksen jälkeen viinat. Samal-ta vuodelta on peräisin Norjan vanha alkoholilaki eli alkoholiloven av 1927. Laki oli sekava ja vaikeasti tulkittava. Sitä paikkailtiin moneen kertaan, kun-nes tämän vuoden alusta tuli voimaan täysin uusi alkoholilaki, lov om omset-

ning av alkoholholdig drikk m.v. eli al-koholiloven av 2. juni 1989.

Yleishuomiona uudesta laista voi-daan sanoa, että monopoliperiaate on säilytetty vahvana ja että jos integraa-tion ajatellaan jotenkin vaikuttavan pohjoismaisiin alkoholijärjestelmiin, niin sitä ei ainakaan tässä lainkaan näy.

TUONTI- JA VIENTIMONOPOLI

Vinmonopoletilla on ollut yksinoi-keus alkoholijuomien valmistukseen, tuontiin, vientiin, myyntiin (vähittäis- ja tukkumyyntiin) ja viinon anniske-luun. On luonnollista, että kun saa kä-siinsä pohjoismaisen 1990-luvun alko-holilain, rupeaa ensimmäisenä tutki-maan tuonti- ja vientisäännöksiä. Ai-nakin näihin EY tuo paineita, minkä lisäksi Norjan parlamentissa on tehty lakialoitteitakin ravintoloiden oman tuonnin sallimiseksi.

Vinmonopoletilla on ollut kaikkien alkoholijuomien tuontimonopoli ja viinon vientimonopoli. Tuontimo-nopoli on ulottunut myös olueen. Sa-

moin sillä on ollut yksinoikeus ulkomaisten oluen tukkumyyntiin. Tämä on sikäli erikoista, että Vinmonopoleet itse ei myy lainkaan olutta. Norjassa kaikki olut myydään elintarvikekaupoissa. Olutvalikoima ja myynnin säännöt riippuvat kunnasta ja, kuten Norjassa käyneet tietävät, nämä säännöt ovat mitä moninaisimmat ja hauskimmat. Kunnanhallitus myöntää alueellaan tukku- ja vähittäismyyntiluvat.

Uudessa laissa tuonti- ja vientimonopoli säilytetään entisellään. Hallituksen esityksessä (Ot. prp. nr 31/1988—1989) asiaa on kyllä pohdittu ja erityisesti on mietitty tuontimonopolin suhdetta sekä EY-että GATT-sopimukseen. Näiden mukaan monopoli myös tuonnin osalta on hyväksyttävä asia. Ulkoasiainministeriöltä on pyydetty lausunto ja myös sen mielestä asia on selvä.

Hallitus viittaa tässä yhteydessä myös Norjan EY-jäsenyysneuvotteluihin 1970-luvun alussa ja toteaa, että EY:n komissio oli tuolloin sitä mieltä, että vaikka Norja olisi liittynyt EY:n täysjäseneksi, se olisi saanut pitää monopolinsa, kuitenkin siten, että oluen tuonti- ja tukkumyyntimonopoli olisi pitänyt purkaa. Hallituksen mielestä ei monopoli myöskään tältä osin ole kansainvälisten sopimusten vastainen. Sanallakaan esityksessä ei pohdita sitä, mitä tulevaisuus ehkä tuo tullessaan. Tämän lakiesityksen yhteydessä käytyjä parlamenttikeskusteluja seurattaessa vaikuttaa pikemminkin siltä, että sekä parlamentti että hallitus ovat sitä mieltä, että vaikka jäseneksi mennään, alkoholimonopoli on voitava säilyttää. Siis Norge kan vise veien!

KUNNILLE ANNISKELUKIELTO

Vinmonopoletilta on ollut — kuten jo mainittiin — yksinoikeus viinosten anniskeluun. Monopoli ei ole kuitenkaan itse hoitanut anniskelua vaan myöntänyt oikeudet edelleen yksityisille. Se on anonut ensin oikeudet kun-

nilta ja myöntänyt ne sitten edelleen. Kunta on myöntänyt viini- ja olutoikeudet suoraan hakijoille.

Vinmonopoleet on määrännyt viinosten hinnat ja anniskeluehdot. Viinien ja oluiden hinnoittelu on ollut vapaa, eivätkä kunnat myöskään ole paljoa ehtoja asettaneet. Tällainen hauska ”norjalaisuus” on aiheuttanut paljon sekaannusta. Esimerkiksi itsepalvelu on ollut sallittua viinien ja oluiden anniskelussa, mutta ei viinosten. Kunnat ovat valvoneet ja sanktioineet viini- ja olutpuolta ja Vinmonopoleet viinapuolta.

Nyt koko asia on siirretty kunnille, eli kunnat myöntävät nyt myös viinooikeudet. Samoin anniskelun valvonta siirrettiin kokonaan kunnille. Meilähän kehitys on päinvastainen: valvonta siirretään kunnilta lääninhallituksille. Kuntiin tulee perustaa lautakuntia tai neuvostoja (kontrollutvalg), joissa yrittäjät, virkamiehet ja poliisi ovat edustustettuina. Tämä ohjaa anniskelu- ja vähittäismyyntipaikkojen valvontaa. Kunnanhallitus määrää sanktiot ja erilliset virkamiehet hoitavat käytännön valvonnan. Hallituksen esityksessä painotetaan sen seikan tärkeyttä, että sama viranomais, joka myöntää oikeudet, myös sanktioi ja valvoo toimintaa.

ERÄITÄ HAJAHUOMIOITA Periaatepykälä

Kuten usein on tullut todettua, niin suomalainen lainvalmistelija on tunnetusti karkäs matkimaan Ruotsia. Siksi onkin ilahduttavaa todeta, että jossain haetaan vähän mallia myös meidän laeistamme. Norjalaiset vetoavat meidän (ja tosin myös Ruotsin) lakiin alkoholilakinsa periaatepykälässä. He kirjoittavat meidän tapaamme, että lain tarkoitus on alkoholista aiheutuvien vaurioiden ja haittojen minimoiminen. He menevät kyllä meitä pitemmälle todetessaan edelleen, että tähän päästään alkoholin kulutusta

rajoittamalla. Näillä asioillahan väitetään olevan jotain yhteyttä toisiinsa. Suomen lakiinkin mainittua lisäystä on aina silloin tällöin — siinä onnistumatta — yritetty saada.

Ikäraajat

Norjassa on samat ikäraajat kuin Suomessa. Uudesta laista on kuitenkin poistettu sana ”ilmeisesti”, eli ulkonäön perusteella tapahtuvaa erehdystä ei enää ymmärretä. Ikärajoissa on toinenkin ero siinä, että ikärajamääräys koskee kaikkia yli 0,7 tilavuusprosenttia sisältäviä juomia, vaikka alkoholijuoman alaraja on määritelty 2,5 tilavuusprosentiksi; Suomessa alaraja on 2,8 tilavuusprosenttia. Tällä on haluttu estää nuorten pääseminen käsiksi ns. kevytviineihin ja I-oluihin.

Anniskeluoikeudet

Kuten jo totesin, kunta myöntää nyt kaikki anniskeluoikeudet ja valvoo toimintaa. Viinaa saa anniskella arkisin klo 13—24, mutta ei pyhinä yms. päivinä. Viiniä ja olutta saa anniskella silloin, kun liike on auki. Anniskelulupa myönnetään enintään neljäksi vuodeksi kerrallaan eli vaikka kuinka lyhyeksi ajaksi kerrallaan. Lupa annetaan niin, että kausi päättyy aina viimeistään kolme kuukautta sen jälkeen, kun uusi kunnanvaltuusto on valittu. Täten uusi valtuusto ei ole sidottu edellisen myöntämiin lupiin. Sama sääntö koskee myös oluen vähittäismyyntilupia. Sen sijaan Vinmonopoletille luvat annetaan aina neljäksi vuodeksi kerrallaan, ei siis enintään neljäksi vuodeksi. Hallitus painottaa, että lupia ei uusita automaattisesti, vaan asia harkitaan aina tarkkaan uudelleen.

Laissa määritellään erikseen, mitä tarkoitetaan anniskelulla ja mitä vähittäismyyntillä.

Kari Paaso